

Revisionsrapport

Granskning av årsredovisning 2017

Sandvikens kommun

*Pär Månsson
Auktoriserad revisor,
Certifierad kommunal
revisor*

Cecilia Axelsson

*Mattias Ljungqvist
Holm*

April 2018

pwc

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Inledning	3
2.1.	Syfte och revisionsfrågor	3
2.2.	Revisionskriterier	4
3.	Granskningsresultat	5
3.1.	Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning	5
3.1.1.	Iakttagelser	5
3.1.2.	Revisionell bedömning	6
3.2.	God ekonomisk hushållning	7
3.2.1.	Iakttagelser	7
3.2.2.	Revisionell bedömning	8
3.3.	Rättvisande räkenskaper	9
3.3.1.	Iakttagelser	9
3.3.2.	Revisionell bedömning	10
3.4.	Nämndernas verksamhetsberättelser	11
3.4.1.	Iakttagelser	11
3.4.2.	Revisionell bedömning	11

1. *Sammanfattning*

PwC har på uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer granskat kommunens årsredovisning för 2017. Uppdraget är en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2017.

Syftet med granskningen är att ge kommunens revisorer ett underlag för sin bedömning av om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed samt om resultatet är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Med utgångspunkt från ställda revisionsfrågor lämnas följande sammanfattande revisionella bedömning:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans. Inga ingående balanskravsunderskott finns att återställa. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen i allt väsentligt innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?

Vi bedömer att årets resultat är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. De finansiella målen för 2017 är uppfyllda.

Vi bedömer att årets resultat inte är helt förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det verksamhetsmässiga perspektivet.

Vi bedömer, utifrån årsredovisningens återrapportering, att verksamhetens utfall inte är helt förenligt med fullmäktiges övergripande mål inom ramen för balanserad styrning. De verksamhetsmässiga målen är delvis uppfyllda.

Två av nämnderna redovisar stora budgetavvikelser och negativa resultat, kunskapsnämnden -27,8 mnkr och individ- och familjeomsorgsnämnden -24,4 mnkr. Det är väsentligt att detta kan vändas och att en anpassning sker till de medel som fullmäktige beslutat att tillföra verksamheten.

- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Räkenskaperna är i allt väsentlig upprättade enligt god redovisningssed.

2. Inledning

I lag om kommunal redovisning regleras externredovisningen för kommuner och landsting. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning och i tillämpliga delar av Redovisningsrådet och Bokföringsnämndens normering.

Revisionsobjekt är styrelsen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

2.1. Syfte och revisionsfrågor

Revisorerna har bl. a. till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (9:9 a) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inkl. drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys
- balansräkning
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt kommunens ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om.

Nämndernas rapportering till fullmäktige har granskats såsom den presenteras i årsredovisningen.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed för kommuner och landsting. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för

att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning av den anledningen inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda brister kan förekomma. Vårt uppdrag avseende granskning av årsredovisningen omfattar inte en granskning och prövning om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Granskningen har introducerats genom kontakter och samplanering med kommunens ekonomikontor. Granskningen har utförts enligt god revisionssed med utgångspunkt i SKYREV:s utkast "Vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting". Vägledningen baseras på ISA (International Standards on Auditing). Som framgår av vägledningen kan implementeringen ske successivt varför tillämpliga ISA helt eller delvis har följts beroende på om vägledningen har beaktas i årets revisionsplan. Granskningen har skett genom intervjuer, dokumentgranskning, granskning av räkenskapsmaterial och i förekommande fall registeranalys.

Vår granskning och våra synpunkter baseras på det utkast till årsredovisning som erhöles 2018-04-03. Kommunstyrelsen fastställer årsredovisningen 2018-04-10 och fullmäktige behandlar årsredovisningen 2018-05-21.

Personal vid ekonomikontoret har haft möjlighet att lämna synpunkter på ett utkast av rapporten.

2.2. Revisionskriterier

Granskningen av årsredovisningen innebär en bedömning av om rapporten följer:

- Kommunallagen (KL)
- Lag om kommunal redovisning (KRL)
- Rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR)
- Fullmäktiges beslutade mål om god ekonomisk hushållning

3. Granskningsresultat

3.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1. Iakttagelser

Utveckling av kommunens verksamhet

I förvaltningsberättelsen redovisas väsentliga händelser som inträffat under och delvis efter räkenskapsåret. Som en del av redogörelsen integreras även händelser som inträffat och förväntas inträffa under år 2018.

Av förvaltningsberättelsen framgår i viss omfattning den förväntade utvecklingen inom olika verksamheter. I nämndernas redogörelser finns närmare framtidsbedömningar, beskrivningar och utmaningar. Kopplingen bör tydliggöras utifrån hur det kommer att påverka kommunens ekonomi och prioriteringar inom olika områden.

Den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro lämnas, det vill säga frånvaron specificeras på lång- och korttidsfrånvaro, män och kvinnor samt åldersindelad. I övrigt lämnar den personalekonomiska redovisningen ett flertal uppgifter om personalen i form av diagram och övrig information, såsom personalrörlighet och pensionsavgångar. Sjukfrånvaron har i jämförelse med år 2016 minskat med 0,6 procentenheter och uppgår till 7,3 procent.

Förvaltningsberättelsen innehåller även information om andra förhållanden som har betydelse för styrning och uppföljning av verksamheten. Ekonomiska nyckeltal redovisas för kommunen och kommunkoncernen i ett femårsperspektiv samt omfattar en finansiell analys av kommunens resultat, kapacitet, risk och kontroll. Nyckeltal för verksamheten redovisas inte i förvaltningsberättelsen utan redovisas i respektive nämnds verksamhetsberättelse.

I förvaltningsberättelsen finns separata kapitel avseende *Folkhälsa*, *Miljö* och *Intern kontroll*. Avseende *folkhälsa* och *miljö* redogörs för verksamheternas arbete för folkhälsan samt genomförda miljöaktiviteter under året. Redovisningen av arbetet med *intern kontroll* tar sin utgångspunkt i styrelsens uppdrag åt samtliga nämnder 2017. Styrelsen har vid sitt sammanträde i november följt upp nämndernas genomförda internkontrollarbete.

Gemensam förvaltningsberättelse

Förvaltningsberättelsen omfattar till viss del en beskrivning av den samlade kommunala verksamheten och ekonomin. Främst omfattar förvaltningsberättelsen en redogörelse för den kommunala verksamheten och i viss mån kommunkoncernens genomförda aktiviteter. Kommunkoncernen redovisas sedan i ett separat avsnitt. En organisationsbild över kommunens samlade verksamhet finns i förvaltningsberättelsen.

Investeringsredovisning

Årets investeringar redovisas samlat i förvaltningsberättelsen. Upplysningar och information om större investeringar lämnas. Överensstämmelse finns med övriga delar i årsredovisningen.

Driftredovisning

Utfallet av kommunens driftverksamhet redovisas samlat i förvaltningsberättelsen. Upplysningar om orsaker till nämndernas budgetavvikelser lämnas i respektive nämnds verksamhetsberättelse. Överensstämmelse finns med övriga delar i årsredovisningen.

Balanskravsresultat

Förvaltningsberättelsen innehåller en balanskravsutredning i enlighet med KRL 4:3a. Sedan tidigare finns inga negativa balanskravsunderskott att återställa.

Utvärdering av ekonomisk ställning

Förvaltningsberättelsen innehåller en utvärdering av ekonomisk ställning.

Enligt KRL 4:5 skall förvaltningsberättelsen innehålla en utvärdering av kommunens ekonomiska ställning. I förvaltningsberättelsen återfinns en utvärdering som tar sin utgångspunkt i den så kallade RK-modellen: det ekonomiska resultatet, kapacitetsutvecklingen, riskförhållanden samt kontrollen över den ekonomiska utvecklingen. Analysen ger en översiktlig och informativ bild av kommunens ställning och hur olika faktorer påverkar kommunens ekonomi. Analysen avslutas med beskrivning av identifierade styrkor och svagheter där det bland annat pekas på framtida utmaningar och krav på framtida resultatnivåer.

3.1.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.

Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans. Inga ingående balanskravsunderskott finns att återställa. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

3.2. God ekonomisk hushållning

Kommunens styrning utgår från balanserad styrning. I förvaltningsberättelsen redogörs inledningsvis för finansiella mål och verksamhetsmål kopplat till god ekonomisk hushållning. Redogörelsen följs av en samlad redogörelse avseende utfall med analys för fullmäktiges målluppfyllelse avseende fastställda perspektiv:

- Medborgare
- Medarbetare
- Hållbar samhällsutveckling
- Ekonomi
- Omvärld

3.2.1. Iakttagelser

Finansiella mål

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens finansiella mål för god ekonomisk hushållning som fastställts i budget 2017:

Finansiella mål	Utfall 2017	Målluppfyllelse
<u>Resultatmål</u> Årets resultat 10 mnr.	+22,4 mnr	Uppfyllt
<u>Investeringsmål</u> Budgeterat 365 mnr + justering april 24 mnr + justering i nov 37 mnr = 426 mnr	347 mnr	Uppfyllt
<u>Upplåningsmål</u> Kommunens egen upplåning skall öka max 320 mnr.	113 mnr	Uppfyllt

Av redovisningen framgår att samtliga finansiella mål uppfylls.

Mål för verksamheten

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning som fastställts i budget 2017:

Mål för verksamheten	Utfall 2017	Måluppfyllelse
<u>Resultatmål</u> Kommunen ska årligen generera ett positivt resultat och öka med minst 1 mnkr årligen.	+22,4 mnkr	<i>Uppfyllt</i>
<u>Buffertmål</u> En buffert på 1 procent skall avsättas inom budgetramen för respektive nämnd. Avsedd för utvecklingsinsatser och oförutsedda händelser.	Total budgeterad buffert för nämnderna uppgår till 1,0 % av kommunbidraget.	<i>Uppfyllt</i>
<u>Effektiviseringsmål</u> Kommunens verksamheter skall kontinuerligt effektiviseras med minst 1 procent av kommunbidraget. Effektiviseringen ska redovisas som budgetårets verksamhetsförändring inom respektive nämnd.	Samtliga nämnder har hanterat en enprocentig effektivisering i budgetramarna. Kopplingen mellan fastställda förändringar går inte att göra direkt.	<i>Inte helt uppfyllt</i>

Av redovisningen framgår att två av tre verksamhetsmål är uppfyllda och att ett mål delvis har uppfyllts.

Kommunfullmäktiges mål uppfyllelse balanserad styrning

Kommunfullmäktige har fastställt 15 mål inom ramen för balanserad styrning. Av redovisningen kan utläsas att åtta mål uppfyllts, tre mål är delvis uppfyllda och 4 mål ej uppfyllda.

3.2.2. Revisionell bedömning

Styrelsen lämnar en sammanfattande bedömning avseende den samlade måluppfyllelsen avseende för god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt och ett verksamhetsmässigt perspektiv.

Vi bedömer att årets resultat i huvudsak är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning. De finansiella målen för 2017 är uppfyllda. Av de verksamhetsmässiga målen är två uppfyllda och ett delvis uppfyllt.

Vi bedömer, utifrån årsredovisningens återrapportering, att verksamhetens utfall inte är helt förenligt med fullmäktiges övergripande mål inom ramen för balanserad styrning.

3.3. Rättvisande räkenskaper

3.3.1. Iakttagelser

Resultaträkning

Resultaträkningen är uppställd enligt KRL 5:1 och omfattar tillräckliga noter.

Resultaträkningen redovisar i allt väsentligt samtliga kommunens intäkter och kostnader samt hur det egna kapitalet har förändrats under räkenskapsåret. Jämförelse med föregående år lämnas för varje delpost.

Årets resultat är positivt och uppgår till 22,4 mnkr (+70,8 mnkr). Resultatet medför därmed en positiv avvikelse mot budget med 12,4 mnkr. Av lämnade resultatkommentarer redogörs för budgetavvikelserna.

I jämförelse med föregående år har verksamhetens intäkter minskat med 5,9 mnkr och verksamhetens kostnader ökat med 105,8 mnkr. Av lämnade upplysningar framgår orsakerna till ökningarna.

Resultaträkning, mnkr	Utfall 2017	Budget 2017	Budget- avvikelse	Utfall 2016
Verksamhetens intäkter	650,5	562,0	88,5	656,4
Verksamhetens kostnader	-2 702,9	-2 628,9	-74,0	-2 597,1
Jämförelsestörande post	1,1	0,0	1,1	0,7
Avskrivningar	-107,9	-101,0	-6,9	-90,5
Verksamhetens nettokostnader	-2 159,2	-2 167,9	8,7	-2 030,5
Skatteintäkter	1 729,6	1 756,0	-26,4	1 663,0
Generella statsbidrag och utjämning	453,8	431,8	22,0	437,5
Finansiella intäkter	18,7	17,4	1,3	16,9
Finansiella kostnader	-20,5	-27,3	6,8	-16,1
Årets resultat	22,4	10,0	12,4	70,8

Balansräkning

Balansräkningen är inte alltigenom uppställd enligt KRL 5:2. Uppgifter för eget kapital följer inte uppställningen enligt KRL. Balansräkningen omfattar tillräckliga noter.

Balansräkningen redovisar i allt väsentligt kommunens tillgångar, avsättningar och skulder per balansdagen med detta menas att det bedöms att i allt väsentligt att balanspostererna existerar, är fullständigt redovisade, rätt periodiserade samt har värderats enligt principerna i KRL.

Från och med 2014 finns ett specifikt krav på komponentavskrivning av kommunens materiella anläggningstillgångar (RKR 11.4). Under år 2014 komponentindelades befintliga fastigheter och från år 2016 har befintliga gator och vägar samt parker komponentindelats. Kommunen har därmed anpassat sin redovisning i enlighet med gällande rekommendation.

Upplysning om framtida leasingåtagande är inte fullständiga. Det framgår dock av redovisningsprinciperna att det finns en avvikelse avseende rekommendation RKR nr 13.2 kring redovisning av hyres- och leasingavtal.

I övrigt har inga materiella fel identifierats som påverkar räkenskaperna för år 2017 i väsentlig omfattning.

Bokslutsdokumentation till balansräkningen

Bokslutsspecifikationer till balansräkningens poster upprättas i Excel per ansvar. I samband med den översiktliga granskningen av det siffermässiga bokslutet per 2017-08-31 noterades att det, framförallt gällande balansposter för periodisering, inte fanns någon samlad bokslutsspecifikation per konto. Enligt kommunala redovisningslagen (KRL 3:5) skall alla sammansatta poster som ingår i årsredovisningens balansräkning, om inte postens sammansättning klart framgår av bokföringen i övrigt, specificeras i en särskild förteckning.

I samband med granskning av årsbokslut 2017 har vi noterat att någon sammanställning av sammansatta balansposter inte finns. Däremot är det möjligt att ta fram en rapport från Raindance innehållande en summering av alla nämnder per konto. Vi rekommenderar att rutiner införs som säkerställer och dokumenterar att summan av sammansatta poster i form av bokslutsspecifikationer per nämnd överensstämmer med totala saldot på balanskontot.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen är uppställd enligt gällande rekommendation. Den omfattar tillräckliga noter. Överensstämmelse finns med övriga delar av årsredovisningen.

Kassaflödesanalysen förklaras i redovisningsmodellen och kommenteras i *Finansiella analysen* i samband med självfinansieringsgrad av investeringar.

Sammanställda räkenskaper

De sammanställda räkenskaperna är uppställda jämte kommunens räkenskaper och omfattar motsvarande noter. Uppställningen följer god redovisningssed.

Konsolideringen innefattar samtliga de företag som enligt kraven i RKR:s rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning ska ingå. Eliminering av koncerninterna poster har i allt väsentligt utförts.

Den sammanställda redovisningen ger en helhetsbild av kommunkoncernens ekonomiska ställning och åtaganden. Konsolideringen av underliggande enheter beskrivs på ett korrekt sätt och det framgår att kommunens redovisning har varit vägledande vid upprättande av den sammanställda redovisningen.

Tilläggsupplysningar och redovisningsprinciper

Årsredovisningen lämnar tillräckliga tilläggsupplysningar och redogör för tillämpade redovisningsprinciper i tillräcklig omfattning.

Följande avvikelser från god redovisningssed har noterats:

- Upplysningar lämnas inte om operationella leasingavtal i enlighet med RKR 13.2. Bland annat lämnas inte upplysning om vilka kriterier som använts om leasingavtal hänförs till operationella avtal enbart med hänsyn till avtalets värde. Vidare saknas uppgifter för operationella avtal avseende framtida minimileaseavgifter.

3.3.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Räkenskaperna är i allt väsentligt upprättade enligt god redovisningssed.

3.4. Nämndernas verksamhetsberättelser

3.4.1. Iakttagelser

Redovisningarna är utformade i enlighet med fullmäktiges anvisningar

Styrelsen och nämndernas redovisning av sitt uppdrag sker i enlighet med anvisningarna och omfattar fem områden:

- Målgrupp och verksamhetsuppdrag
- Ekonomiskt utfall
- Balanserad styrning - måluppfyllelse
- Viktiga händelser och framtidsbedömning
- Volymer/Verksamhetsmått

Redovisningarna ger en rättvisande bild av verksamhetens utfall i förhållande till fullmäktiges uppdrag inklusive graden av måluppfyllelse

Verksamhetsberättelserna redogör för årets verksamhet och händelser i förhållande till fullmäktiges uppdrag. Framtida behov och utmaningar redogörs.

Under rubriken *Balanserad styrning - måluppfyllelse* görs en uppföljning utifrån principerna kring balanserad styrning. Beslutade perspektiv följs upp med utfall för mål, mått och analys för året. För respektive perspektiv lämnar därutöver samtliga nämnder en sammanfattande analys av måluppfyllelsen.

Det sker en analys av orsaker till redovisad budgetavvikelse och vilka genomförda åtgärder som gjorts

Under rubriken *Ekonomiskt utfall* görs en analys av årets resultat och avvikelser kommenteras. I nämndernas redogörelse återfinns kommentarer med förklaringar till avvikelser mot budget samt åtgärder under året för att erhålla en ekonomi i balans.

3.4.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att nämndernas redovisningar innehåller redovisning av utfallet av årets verksamhet i förhållande till fastställda mål och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

2018-04-19

Pär Månsson
Uppdragsledare

Cecilia Axelsson
Projektledare